

prežalostne razmere so na mnogih krajih. Mehka in nežna ženska narava prenaša tak jarem z bolnim srcem in s solzami v očeh. Ali naj bo taka učiteljica pri takih razmerah kolegijalna? Ali naj zahaja v društva učiteljev, kjer je on zraven, ki je ne more trpeti in videti? Ni lepo, da se to širi v javnost, a to mora biti: clara pacta, boni amicit! Kdor je kriv, naj naredi prve korake k spravi, me nismo tako trdosrčne, brezobzirne in nespravljive, želimo samo to, da se upošteva naša narava, naš čut in naša enakopravnost.

3. Plača in dolžnosti.

Človeško življenje je podobno popotniku, ki išče po svetu zaslužka in kruha. Kdor nima po dedni pravici zagotovljene bodočnosti, si jo mora iskati po svetu. Srečna bodočnost vsakerega je odvisna od premnogih okolščin, posebno pa od dobre vzgoje. Zato vidimo, da svet hrepeni po omiki in dobri vzgoji; narodi zahtevajo mnogo dobrih šol in temeljite izobrazbe, ker je od te odvisna splošna blaginja. Ničeva je torej trditev, da je ta ali oni kruhoborec, vsakdo se mora boriti za svoj kruh in obstanek. Vsak delavec zasluži za svoje trudapolno delo tudi pošteno plačilo. Kdor delavca plača, zahteva, da mu pošteno in zvesto služi, drugače ga odslovi. S plačo so torej zvezane dolžnosti in obratno. — Tudi me učiteljice smo se odgojevale s tem namenom, da bi imele zagotovljeno bodočnost, da bi s poučevanjem v šoli imele stalno plačo, s katero bi nam bilo mogoče živeti. Ali kaka prevara! Učiteljica-začetnica dobi letne plače 800 K ali 66-66 K mesečno — in s tem naj izhaja! Plača naj stanovanje, hrano v gostilnici, s tem naj se stanu primerno oblači, naj hodi v družčine, naj skrbi za svojo nadaljno izobrazbo, naj podpira stanovska društva in stanovske liste in še mnogo drugih reči, ki so nujno potrebne! Strogo se zahteva od nas, da izpolnujemo vestno svoje stanovske dolžnosti. Kakšna je pa plača za to trudapolno in vestno delo? Učitelji-samci se pritožujejo, da ne morejo izhajati, pa tudi nam se ne godi nič bolje, tudi me, zlasti v nižjih plačilnih vrstah, ne moremo izhajati. Po pravici smo bile ogorčene vse, ko so nas tako brezvestno prezirali pri draginskih dokladah. Postale smo zaraditega nezaupljive, misleč, da so nas moški gosp. kolegi varali, da so se ti izneverili geslu: vsi za enega, eden za vse — enako delo, enako plačilo. Kakor se je sedaj stvar pojasnila, smo se v sodbi prenašli. Tudi ni bilo prav in lepo, da smo zaradi tega nastopile apitacijo proti stanovskemu listu »Učit. Tovarišu«, ki se je in se še vedno poteza za naše interese.

Srce nas boli, ko čujemo, da nas hočejo prikrajšati pri bodoči regulaciji učiteljskih plač. Odločni nasprotniki naši so baje kmetski deželni poslanci. Navadni izgovori so, da smo me ženske bolj štedljive, varčne ter ne potrebujemo toliko za eksistenčno potrebo kakor moški, ker ne zahajamo v družbo, nismo delavne zunaj šole kakor ti, pa tudi, da naše delo v šoli ni tako izdatno kakor moško. Hm, človek res ne ve, kaj bi odgovoril na taka očitanja. Ako smo bolj štedljive in varčne, je to vendar lepa čednost, ki je hvale vredna in ne kazni. Vsak pameten človek si želi za kako silo, bolezen in drugo nezgodo prištediti kaj, da ne pride v stisko v času nadlog. Mar bi učiteljica ne smela tega storiti? Ali naj ona zaraditega dobi manj dohodkov kakor moški, ki se rad zabava? Iz tega se razvidi, kako nas svet prezira in manj ceni — samo zato, ker smo ženske. Resnica je, da zunaj šole nismo tako delavne kakor moški, resnica je pa tudi, da je glavno naše delo v šoli, ne pa zunaj nje. Za delo

v šoli dobivamo plačo, ne pa za delo zunaj te. Za mnoga dela o prostem času po šoli imajo moški kolegi tudi nagrade za to. Mar naj bomo občinske tajnice, organistkinje, vrtnarice, predstojnice društev itd., če nas nihče ne vpraša in ne mara? Ako bi se vmešavale v dela moških kolegov, bi nastal še večji prepir in sovraštvo med nami kakor sedaj. Kako naj pa izhajajo družinski očetje brez stranskih zaslužkov, če še me ne moremo izhajati? — Kar se pa tiče očitania radi dela v šoli, imamo stroge kompetentne sodnike nad seboj kakor moški. Ako so ti zadovoljni z nami, nima nihče pravice nas obsojati. Res je, da so med nami nekatere, ki so površne v izpolnovanju svojih dolžnosti ter imajo znabiti še mnogo drugih napak, ali taki se dobijo tudi med moškimi. Seveda, to so izjeme in po teh ne bo pameten človek obsojal vsega stanu, ker se dobe izjeme pri vseh stanovih. Naše trudapolno delovanje v šoli je le malokomu znano, zato pa svet tako malo ceni nas in naše delo. Moški gosp. kolegi so si priborili večji ugled in večje spoštovanje pri ljudeh ravno z nastopom in neumornim delom zunaj šole. Mar ne bi kazalo tudi nam delati tako? Če si hočemo priboriti boljše bodočnost, moramo tudi tako delati. Dela je povsod dovolj, le volje in vztrajnosti je treba. Zlasti na deželi bi učiteljica naredila za narodni blagor lahko mnogo dobrega. Znano je, da so za dobrodelne namene ženske mnogo bolj prikladne od moških. Ženski se navadno težko odreče, ako prosi daru za dobrodelni namen. Premnogo je vasi in trgov, kjer nimajo še podružnice sv. Cirila in Metoda, mnogo takih tudi spi spanje pravičnega. Zavedna učiteljica bi jih lahko ustanovila ali prebudila iz spanja, da bi posamezni udje plačevali letne doneske. S tem bi storile jako plemenito delo za naš narod in sebi pridobile hvaležnost in spoštovanje. V večjih vaseh bi učiteljica lahko vadila mlade deklice v igrah in petju. Poleti bi se napravila na prostem kaka prijetna igra s petjem. Pri takem delovanju bi nas brezdvomno podpirali tudi gospodje kolegi. Ljudstvo bi prihitelo od blizu in daleč in zopet bi nabrle mnogo prostovoljnih darov za učiteljski konvikt. S tem bi učiteljstvo in šola pridobila mnogo ugleda in spoštovanja. Nadalje bi bila lahko sodelovateljica pri bralnih, izobraževalnih in drugih društvih po razmeri krajev.

Na delo torej! Najprej si moramo priboriti ugled in spoštovanje z delom v šoli in zunaj šole, da bo ljudstvo znalo ceniti naš trud in delo — za tem mora priti za izpolnjene dolžnosti tudi primerna plača! (D dalje.)

Majhen postni preudarek po tovariševem navodilu.

(Iz društva slovenskih učiteljic.)

Wo die Interessen von Männern und Frauen auseinander gehen, haben die Männer stets ihre Macht missbraucht. Der brutale Egoismus des Mannes zeigt sich in dem Verhältnis des Staates und der Gesetzgebung zur Frau.

Dr. Winternitz, univ. prof. na Dunaju, 7. februarja 1906.

Teh dveh stavkov sem se spomnila, ko sem čitala odgovor tovariša v »Učit. Tovarišu«. Težko že tudi pričakujem

onih obljubljenih, nam posvečenih daljših člankov.*) Leto 1906. se misli sukati na socijalnem polju v znamenju »učiteljica«. Vsaj v rajhu se že dlje časa pripravljajo na to, da bodo enkrat učiteljici temeljito preiskali obisti. Glavne instrumente za to je zbral berlinski učitelj Günther v »Pädagogische Zeitung«. Vsa večja učiteljska društva pa se že skrbno pripravljajo na veliki dan o Binkoštih v Monakovem. Ker z zanimanjem zasledujem vse, kar se tiče ženskega vprašanja, kamor sodi seveda tudi tvrdka »učiteljica«, sem silno radovedna na izid te vivisekcije.

»Bog je svet tako namesil, da je nekaj deklet za hudo leto na kljuko obesil,« tako pravi, ne vem, kdo že, Prešeren ali Levstik.***) V starih časih so ostale take obešenke lepo doma. Igrale so vlogo stare, dobre tete, ki je bila koristen član družine do svoje smrti. Druge pa so potaknili v samostan. V sedanjih časih je skoro izginila stara, dobra tetka, in samostani so izgubili privlačno silo in veljavo. Preobilni ženski svet se je moral ozreti drugam po domu in kruhu. Nastale so delavke, uradnice, učiteljice itd. Te seveda niso mogle čakati, da postavodajni možje uredijo in prenaredijo stare in zastarele odloke in zakone. Prilagodile so se po možnosti obstoječemu ustavnemu redu in polagoma, a vztrajno delale na to, da postanejo enakopravne z moškim tekmečem. Toda to delo ni lahko. Vedno oponaša mož ženi fizično in duševno slabost, posebno pa tam, kjer gre za gmotno boljše službe in stanove. Čudovito tiho je tedaj, ko gre za slabo plačane, zdravju škodljive tvorniške stroke. Ko se pa poteguje žena za zdravniško prakso, profesorsko stolico i. dr., izvlečejo vse zaprašene akte in paragrafe na dan, da z njimi dokažejo neumestnost takih zahtev. Že več let lahko opazujemo, zlasti na Češkem in Avstrijskem, boj učiteljstva za voditeljska mesta na dekliških šolah v večjih krajih. Ne pulijo se tu za večje in težavnejše delo. Da ravno voditeljska mesta na večrazrednicah niso najslabša, kaže dejstvo, da je vedno največ in najbolj kvalifikovanih prosilcev zanje. Za težavne službe na enorazrednicah, ako ni v posebno prijetnem kraju, se dandanes učitelji ne menijo dosti, menda ne iz strahu pred brezposelnostjo. Naša šolska oblast se tudi ne drži tako krčevito tistih paragrafov, ker so nekatere učiteljice deležne njenega izrednega zaupanja, da so stalno nameščene na enorazrednicah. Seveda je to naravna posledica pomanjkanja moških učnih oseb za ta, le njim rezervirana mesta. In ko bi bilo to pomanjkanje še večje, si je vendar težko predstavljati krik in vik, ki bi nastal v Izraelu, ko bi n. pr. imenovali mene za voditeljico II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani. Pa kaj bi bil! Poučevala bi v I. razredu, kar je postavno dovoljeno, kakor to dela sedanji gosp. voditelj. Pisarniških poslov bi se privadila kakor vsak drug učitelj, ki ga Bog***) pokliče na tako častno mesto. Za reprezentanco bi tudi ne bili bogsigavedi kako v zadregi.

Podrejeno učiteljstvo itak pozna in izpolnjuje svoje dolžnosti. Pa basta! In svet zato še ne pojde v franže.****)

*) Danes vlijudno zadoščamo Vašemu težkemu pričakovanju!

**) Levstik pravi:

Človeško življenje prečudno je Bog namesil,
i nekaj deklet na kljuko za hudo leto obesil.

Glej: Levstikovi zbrani spisi, II., stran 64, »Lesnike« 20. Te »Lesnike« so sploh priporočljivo čtivo! Tudi glede tega vprašanja.

Uredn.

***) Deželni šolski svet ni Bog!

Uredn.

****) Fransen — resice. Glej: Renzenberg, Ženska ročna dela, III. del, stran 141!

Uredn.

Meni pa ne bo treba poučevati 34 tedenskih ur in popravljati vsak dan 1 ali 2 uri naloge, kakor jih moram sedaj.

Vidite, to bi vse lahko šlo, ko bi tistih dveh stavkov tam gori ne bilo. Število učiteljev pada, to je tako posledica socijalnega razvoja, kakor da število učiteljic raste, in sicer tako, da bi človek kmalu vzkliknil: Ti, ki si nas ustvaril kakor listja, travel — Črtati nas ne bo tako lahko, in Črnagojeve ničle si tudi ne bomo dale kar tebi nič meni nič užgati na čelo. Da bi se le zdramilo med nami dosti svojevoljk, ki morajo biti še bolj previdne kot take, ki nimajo svoje volje in so torej brez vsakršne volje. Pa če smo svojevoljke, smo tudi dobrovoljke in zato vam dovoljujemo, le drezajte in zbadajte; pa pomešajte časih tudi ono mirno vodo, ki je v nevarnosti, da se izpridi. Svojevoljke vam bodo jako hvaležne za to. Zanje je boj oživljajoč, in vedo, da se zlato v ognju čisti, pravi prijatelji pa spoznajo v nesreči.

Opomba uredništva: Naš upravnik ne bo zaradi tega članka konfisciral te številke, dasi mu pride prvemu v roko. Saj pozna našo dobro voljo, ki jo izpričujemo tudi s priobčenjem tega spisa, četudi ne umemo mistike zadnjih treh stavkov. Mislimo namreč preveč realno in vsakdanje, nego da bi utegnili preudarjati, v kakšno mirno vodo, ki se že pridi, nas potapljajo čislane gospice koleginje. Te naj bodo uverjene, da jih ne bomo mi drezali in zbadali, čeprav nam to dovoljuje njih glasnica, ker hočemo tudi v bodoče ostati dostojni ljudje.

Kršenje zakonov v Istri.

Zopet nam je pokazati, kako znajo šolske oblasti v Istri kršiti zakone. Slučaj, ki pa se ni zgodil slučajno, je sledeči: Istrski deželni zakon z dne 27. julija 1876 določuje v § 20., točka c, da morata biti v okrajnem šolskem svetu dva zastopnika, ki sta usposobljena za učiteljski stan. A ker so nekateri taki, da jim imponuje le takrat, kadar jim povemo dobresedno, kakor je v zakonu, zato nam bodi dovoljeno, da prepišemo zgoraj navedeno točko c vsaj v prvem odstavku iz nemškega izvirnika, ki se glasi: c) Aus zwei für das Lehramt befähigten Personen, wovon die eine von der Lehrerversammlung des Bezirkes gewählt wird.« Dosti do tu, ker drugo določuje, kdo naj bo drugi zastopnik, kar nima pomena za ta slučaj. Iz tega je razvidno, da voli okrajna učiteljska skupščina enega zastopnika. Okrajna učiteljska skupščina bi se morala po določilu § 45., drž. zakona z dne 14. maja 1869, št. 62, sklicati vsaj vsako leto enkrat, in ob tej priliki se vrše ob potrebi tudi volitve zastopnikov. Že večkrat smo povedali, da šolske oblasti v Istri teptajo ta paragraf in njegovega soseda, § 46., ter ne sklicujejo redno učiteljskih skupščin. Do l. 1903. so jih sklicavali vsaj takrat, ko je nastala potrebna volitev zastopnikov v okrajni šolski svet. Tega leta je bilo potreba voliti v okrajni šolski svet v Kopru enega zastopnika, ker ga ni bilo že več časa zaradi preselitve prejšnjega izvoljenca. Okrajni šolski svet je zato ukrenil sledeče, kot kaže odlok z dne 18. junija 1903, št. 592, ki ga naj zaradi jasnosti tu navedemo:

Vodstvo ljudske šole v I.

C. kr. deželni šolski svet je odobril s svojim odlokom z dne 18. junija 1903, br. 853 I. S. predlog podpisanega, da se obdrži okrajna učit. skupščina v bodočem šolskem svetu.